

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

חקיקה וחינוך ככלים לשינוי חברתי - 62299

תאריך עדכון אחרון 05-04-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): עו"ד רחל גרשוני

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: rachelle.gershuni@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס בוחן איך חקיקה וחינוך תרמו, אמורים לתרום או נכשלו בהובלת שינויים חברתיים בנושאים שונים ולמשל: המאבק בסחר בבני אדם, האיסור על צריכת אלכוהול בארצות הברית, הפללת לקוחות הזנות, האיסור על העישון במקומות ציבוריים, והאיסור על פוליגמיה. בנוסף לכך, יבחנו שינויים חברתיים בהתהוות כמו גם מקומה של מנהיגות בהובלת שינויים חברתיים.

מטרות הקורס:

להקנות הבנה של התהליכים המובילים לשינוי חברתי באמצעות חקיקה וחינוך. הקורס יתחיל בניתוח שאלות תיאורטיות ויתמקד בהמשך על מקרים אמיתיים שבהם חקיקה וחינוך נרתמו לשינוי חברתי. כמו כן, נבחן נושאים שבהם יש שיח ציבורי עכשווי ערני.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

הסטודנטים אמורים להעמיק את ההבנה שלהם בתרומה של חקיקה וחינוך להתהוות שינויים חברתיים ואף להיות מסוגלים או לפחות יותר מסוגלים לתרום לשינוי חברתי הלכה למעשה. לצורך זה, במקום מבחן, הסטודנטים יתבקשו לתרגל את הנלמד באמצעות עבודה שבה יעצבו תוכנית מפורטת לשינוי חברתי ספציפי באמצעות חקיקה וחינוך ויצגו אותה בפני הכיתה.

דרישות נוכחות (%) :

כן - לפחות 80% מהשיעורים

שיטת ההוראה בקורס: ככלל נושא יוצג על ידי המרצה בראשית השיעור. לאחר מכן, הסטודנטים יקחו חלק פעיל הן על ידי שיח והן על ידי השתתפות בפנלים. כמו כן, בכל הקשור לנושאים מסוימים, יתבקשו שני סטודנטים להציג את הנושא בפני הכיתה. בנוסף לכך, יוזמנו מנהיגים מתחומים שונים כדי להופיע בפני הכיתה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מה הוא צדק חברתי?
2. החקיקה הפלילית ככלי לשינוי חברתי
 - האם אחת ממטרות החקיקה בכללה היא לחולל שינויים חברתיים? אם כן, באילו נסיבות?
 - האם מתפקידי החקיקה הפלילית לשנות ערכים של הציבור? אם כן, באילו נסיבות?
 - החוק הפלילי - כמשקף ערכי קהילה קיימים או ככלי לשינויים? שניהם?
 - יתרונות ומגבלות החקיקה הפלילית ככלי לשינוי חברתי.
3. החינוך ככלי לשינוי חברתי
 - החינוך ככלי לשינוי הפרט או הכלל? שניהם?
 - סוגי כלים חינוכיים לקהלים שונים (נוער לעומת מבוגרים; הציבור הרחב ופלחים ממנו; ממלאי

תפקידים).

- האבחנה בין חינוך לתעמולה.
- יתרונות ומגבלות החינוך ככלי לשינוי חברתי.
- דרכים שבהן חקיקה וחינוך יכולים לשלב ידדים.

4. המאבק בסחר בבני אדם כמעבדה לשינוי חברתי
- התופעה וההתייחסות הראשונית אליה במדינת ישראל.
 - טיב המהפך שחל בהתייחסות לתופעה ולנפגעה.
 - תרומתה המיוחדת של החקיקה לשינוי תוך התייחסות לחקיקה פנים ממשלתית וחץ ממשלתית.
 - תרומתו של החינוך לשינוי.

5. האיסור על צריכת חמרים מסוכנים (אלכוהול, סמים, עישון)
- ההצדקה באיסור על צריכת חמרים שפוגעת רק בצורך החומר
 - האם חקיקה כזו היא אפקטיבית?
 - תועלות השימוש בחינוך

6. הפללת לקוחות הזנות - זירה לחילוקי דעות ערכיים
- דגמי חקיקה בשבדיה, נורווגיה, איסלנד, פינלנד, צרפת, צפון אירלנד, מקדוניה.
 - המצב בישראל.

- חילוקי הדעות הקוטביים - עקרוניים ומעשיים.
- האם החקיקה בחו"ל חוללה את השינוי המיוחל?
- שבדיה כמקרה בוחן: הרקע לחקיקה, שילוב כלים חינוכיים, חילוקי דעות בקשר לאפקטיביות.

7. האיסור על פוליגמיה: פערים בין קהילות
- החוק הפלילי נגד פוליגמיה משנת 1951 - החידוש לעומת המצב הקודם.
 - תיקון השנוי במחלוקת בחברה המוסלמית - האם יש להביא בחשבון מאפיינים תרבותיים?
 - האפקט טווח קצר - בקהילות יהודיות לעומת הקהילה הבדואית.
 - האפקט טווח רחוק - בקהילות יהודיות לעומת הקהילה הבדואית.
 - בעיות אכיפה - האם יש ערך לחקיקה עם קשיי אכיפה שורשיים?
 - המצב היום והניסיון לשנותו באמצעות אכיפה.
- ובשיח בין מנהיגים.

- בעיות האכיפה המעוררות את השאלה אם יש להביא בחשבון מאפיינים תרבותיים.
8. האם יש הצדקה לכפות מנהגים של המיעוט על הרוב? מנהגים של הרוב על המיעוט? מקרי בוחן - האיסור על תבורה בשבת/האיסור על כיסוי פנים מלא.
9. האם יש הצדקה למדינה לאסור על פעולות הנעשות בהסכמת כל הצדדים השותפים להן?
10. פיוס בין אוכלוסיות - איך ניתן לחולל שינוי?
- הדגמים של רואנדה, דרום אפריקה, גרמניה - ישראל.
11. פיוס בין אוכלוסיות (המשך) - הכלים החשובים לפיוס: פסיכולוגיים, משפטיים, סוציאולוגיים.

- 12- 14 מקומה של מנהיגות. בחלק זה של הקורס יוזמנו מנהיגים כדי לחלוק תובנות עם הסטודנטים. כמו כן, אם יהיה זמן - הסטודנטים יתבקשו להציג את נושאי עבודות הסיום שלהם בפני הכיתה.

כ

חומר חובה לקריאה:

I. חברתי צדק הוא מה

מה הוא צדק חברתי?

עליכם לקרוא או להאזין לאחד מבין המקורות הבאים:

1. Rawls, "A Theory of Justice", Belknap Press, 1971, sections 3 and 24

או פרק ב' בספר של יוסי דהאן, "תיאוריות של צדק חברתי", משרד הבטחון ההוצאה לאור, 2007

2. Karl Marx, "The Communist Manifesto"

3. "Justice: What's the Right Thing to Do" with Michael Sandel - video series (A production of WGBH Boston with Harvard University), episodes 8 (What's a Fair Start?) and 9 "Arguing Affirmative Action" at <https://www.youtube.com/watch?v=AUhReMT5uqA&list=PL30C13C91CFFEFEA6&index=9>

4. הצעת חוק יסוד: זכויות חברתיות (ניתן לקרוא הצעת חוק של עמיר פרץ, אופיר פינס, שלי יחימוביץ, זהבה גלאון ואחרים)

II. חברתי לשינוי ככלי הפלילי החוק

קריאת חובה

1. N.Y. Times, Oster and Kocks, "After a Debacle - How California Became a Role Model on Measles".

2. Catherine Mackinnon, "Butterfly Politics" (Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass., 2017), pages 1-8, chapter 6 - Intervening for Sex Equality; chapter 10 - Testimony to the Attorney General's Commission on Pornography

3. Kahan, Dan M, "Gentle Nudges and Hard Shoves: Solving the Sticky Norm Problem" (2000) Faculty Scholarship Series 108 (Yale University Law School).

4. פרקים נבחרים מ"החוקים" מאת אפלטון: פרקים 7,8,17 קריאה נוספת:

Robinson, Paul H., "Democratizing Criminal Law: Feasibility, Utility and the Challenge of Social Change" (2016) Faculty Scholarship Paper 1684, (University of Pennsylvania Law School).

III. חברתי לשינוי ככלי החינוך

קריאת חובה:

1. פרקים נבחרים מ"הרפולבליקה" של אפלטון, ספר 3 "האגדה הפיניקית", ספר 4 המטפורה של הצבעי.

2. פרקים נבחרים מ"החוקים" של אפלטון: ספר 12. קריאה נוספת:

1. תמר קטקו, "מקרח ברא אותו: החינוך בשירות הנאציזם" (רסלינג, ישראל 2016).

2. פרקים נבחרים מ- Dewey John by Education and Democracy

3. Goldstein, "Durkheim's Sociology of Education: Interpretation of Social Change Through Education", Educational Theory volume 26 289-297;

IV. חברתי לשינוי כמעבדה אדם בבני הסחר

קריאת חובה

1. חוק העונשין (תיקון מס' 56), התש"ס-2000, סעיף 203א

2. חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה), התשס"ז - 2006

3. הנחיית פרקליט המדינה 2.2 בגלגוליו השונים: 25 יולי 1990, 2 ינואר 1994, 1 אוגוסט 2002, 1 ינואר 2003, 10 ינואר 2006, 3 מאי 2012, 23 יוני 2014.

4. ע"פ 11196/02 מיכאל פרודנטל נ. מ.
 5. החלטת ממשלה 2806 מ - 1 דצמבר 2002 - הקמת מקלט לקורבנות סחר לעיסוק בזנות.
 6. החלטות ממשלה 63 מיום 21 למאי 2006 - הקמת ועדת מנכ"לים קבועה ומינוי מתאם בתחום המאבק בסחר בבני אדם בהשוואה להחלטת ממשלה 1248 מיום 28.12.2003 - הקמת ועדת מנכ"לים קבועה ומתאם בין-משרדי בתחום הסחר בבני אדם.
 7. החלטת ממשלה 2670 מיום 2 לדצמבר 2007 - תוכניות לאומיות למאבק בסחר בבני אדם וקביעת פתרונות שיקום לקורבנות סחר לעבודות וסחר לעבודת כפייה.
קריאה נוספת:
 8. ע"פ 10545/04, 9510, 9905, 10752 פליקס אלדנקו ואח' נ. מ.
 9. דו"ח ביניים של ועדת החקירה הפרלמטרית בנושא סחר בבני אדם - דצמבר 2002 ב <https://www.knesset.gov.il/committees/heb/docs/sachar15-4.htm>
 10. דגם של הכשרה עבור מפקחי עבודה במשרד הכלכלה.
 11. עלון כיס לזיהוי קורבנות סחר - לציבור הרחב
 12. מדריך לזיהוי קורבנות עבדות ועבודת כפייה
 13. Adv. Rahel Gershuni "Trafficking in Persons: A Laboratory for Social Change", Carmel Golda Meir Center, August 14, 2014.
- (סמים, אלקוהול, עישון) מסוימים חמרים על איסור הטלת V.
Kahan, ibid.
John Stewart Mill, On Liberty
18th and 21st amendments to the U.S. Constitution
החוק למניעת העישון במקומות ציבוריים, התשמ"ג-1983
פעילות הוועדה הציבורית לבדיקת הדרכים לצמצום העישון ולהפחתת נזקיו, 2009, הוגש לוועדה לענייני ביקורת המדינה.
- הצעת חוק הגבלת העישון במקומות ציבוריים (תיקון מספר 2) מניעת העישון במקומות ציבוריים והחשיפה לעישון), התשס"ז-2007.
החוק למניעת העישון במקומות ציבוריים והחשיפה לעישון, התשס"ז - 2007
- VI. הזנות לקוחות הפללת
1. 2 הצעות חוק להפללת לקוחות הזנות ממרץ 2017 - של עליזה לביא ושל שולי מועלם.
 2. הכנסת, מרכז מחקר ומידע, "סקר דעת קהל בנושא הפללת הלקוח בשירותי המין", מוגש לוועדת המשנה למאבק בסחר בנשים, 11 באוקטובר 2007.
 3. הצעת חוק איסור צריכת זנות
 4. חוק איסור צריכת זנות.
- קריאה נוספת
3. Gunilla Ekberg "The Swedish Law that Prohibits the Purchase of Sexual Services: Best Practices for Prevention of Prostitution and Trafficking in Persons"
 4. Susanne Dodillet and Petra Ostergren "The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects", Conference Paper presented at International Workshop Decriminalizing Prostitution and Beyond: Practical Experiences and Challenges, The Hague, March 3 and 4 2011.
 5. Selected Extracts of the Swedish Government Report - The ban against the purchase of sexual services: an evaluation 1999 - 2008.
 6. הכנסת, מרכז מחקר ומידע, "מודעות הציבור ועמדותיו כלפי התופעה ותפיסת הקשר בין הסחר

בנשים לפגיעה בזכויות האדם", מוגש לוועדת החקירה הפרלמנטאית בנושא סחר בנשים, 8 בדצמבר 2003.

7. וכן הכנסת, מרכז מחקר ומידע, "עמדות הציבור בישראל ביחס לזנות ולסחר בנשים", 2007.

8. Catherine Mackinnon, "Butterfly Politics" (Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass., 2017), chapter 15 - Trafficking, Prostitution and Inequality

VII. פוליגמיה על האיסור

1. סעיף 176 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977.

2. סעיף 181 לפקודת החוק הפלילי, 1936.

3. חוק לתיקון דיני העונשין (ריבוי נישואין) התשי"ז - 1957

4. הנחיית היועץ המשפטי לממשלה 4.1112 מיום 23 בינואר 2017

5. פוליגמיה בקרב האוכלוסייה הבדואית בישראל, מרכז מחקר ומידע, הכנסת, מוגש לוועדה לקידום מעמד האישה, 2006.

6. פוליגמיה בקרב האוכלוסייה הבדואית בישראל - עידכון, מרכז מחקר ומידע, הכנסת, מוגש לוועדה לקידום מעמד האישה, 2013.

קריאה נוספת:

- 7. Alean al-Krenawi and Vered Slonim-Nevo, *Psycho-Social Functioning in Bedouin Arab Society in the Negev: A Comparison of Polygamous and Monogamous Families*, Ben Gurion University of the Negev, September 2003.

8. Anat Lapidot-Firilla and Ronny Elhadad "Forbidden yet practiced: Polygamy and the Cyclical Making of Israeli Policy", Center for Strategic and Policy Studies.

9. עליאן אלקרינאוי וורד סלונים-נבו, "נישואין פוליגמיים ומונוגמיים: השפעתם על מצב הנפשי והחברתי של נשים בדוויות-ערביות", ב - רחל לב-ויזל, ג'ולי צוויקל ונורית ברק, "שמרי נפשך": בריאות נפשית בקרב נשים בדוויות בישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 20057

10. ראוי, אבורביעה, מודרות בעל כורחן- תופעת הפוליגמיה ודרכי ההתמודדות - עידכון, האגודה לזכויות האזרח, מוגש לוועדה לקידום מעמד האישה, פברואר 2010.

11. פרוטוקול מס' 113 משיבת הוועדה לקידום מעמד האישה (6 ביולי 2004).

12. ת"פ (כפר-סבא) 1346/03 מדינת ישראל נ' עודה בן רבחי, תק-של 2004 (2) 1249, עמ' 1250.

13. Adv. Rahel Gershuni, "The Interface between Trafficking in Persons and Culture" in *The Handbook of Human Trafficking*, ed. Piotrowicz (2017),

14. Adv. Rahel Gershuni, "The Importance in Addressing Cultural Sensitivity in Addressing Violence against Persons", Golda Meir Mashav Carmel International Training Center, October 2017.

VIII. המיעוט על הרוב ומנהגי הרוב על המיעוט מנהגי לכפות ההצדקה:
מקורות חובה על הפללת כסוי פנים מלא:

1. Press Release summarizing the stages of adjudication regarding the French law.

2. CASE OF S.A.S. v. FRANCE (Application no. 43835/11) before the European Court of Human Rights
קריאה נוספת:

1. French law prohibiting wearing a full face veil: LOI no 2010-1192 du 11 octobre 2010 de la Republique Francais, interdisant la dissimulation du visage dans l'espace public (1)

-
2. French Constitutional Court ruling: CONSEIL CONSTITUTIONNEL, *Décision no 2010-613 DC du 7 octobre 2010*, NOR : CSCL1025794S, LOI INTERDISANT LA DISSIMULATION DU VISAGE DANS L'ESPACE PUBLIC
 3. Vogel, "An Unveiling: Exploring the Constitutionality of a Ban on Face Coverings in Public Schools", 78 *Brooklyn Law Review* (2013) 740.
 4. Allen, "Veiled Women in the American Courtroom: Is the Niqab a Barrier to Justice", (2010). Faculty Scholarship Paper 320, (University of Pennsylvania Law School, Penn Law: Legal Scholarship Repository) at http://scholarship.law.upenn.edu/faculty_scholarship/320
 5. Deluisi, "Laws in the United States and France Do Not Discriminate Against Muslim Women" (2015). Law School Student Scholarship. Paper 620 (Seton Hall University eRepository), at http://scholarship.shu.edu/student_scholarship/620
מקורות חובה על התייחסות המשפט הפלילי לתרבויות המיעוט:
- Adv. Rahel Gershuni, "The Interface between Trafficking in Persons and Culture" in *The Handbook of Human Trafficking*, ed. Piotrowicz (2017).

קריאה נוספת:

1. "The Cultural Defense in the Criminal Law", *Harvard Law Review*, vol 99, 1293.
2. "The Availability of the Cultural Defense as An Excuse for Criminal Behavior", *Georgia Journal of International and Comparative Law*, vol. 16, 335.
3. רחל גרשוני, "תרבות ופשעה", כנס תהל, 27 לנובמבר 2017.
4. Adv. Rahel Gershuni, "The Importance in Addressing Cultural Sensitivity in Addressing Violence against Persons", Golda Meir Mashav Carmel International Training Center, October 2017.

הסכמה של מקומה IX

קריאת חובה

1. V. Bergelson, "The Right to be Hurt Testing the Boundaries of Consent", 75 *George Washington Law Review* 165 (2007).
2. Vandervort, "Consent in the Criminal Law", *Osgood Hall Law Journal*, vol. 28 no. 2 (Summer 1990).

קריאה נוספת:

1. UNODC Issue Paper, "The Role of 'Consent' in the Trafficking in Persons Protocol" 2014.
2. Hopper and Hidalgo, "Invisible Chains: Psychological Coercion of Human Trafficking Victims" *Intercultural Human Rights Law Review*, vol 1, 185.
3. I.L.O., "The Cost of Coercion", 2009 available at http://www.ilo.org/wcmsp5/group/s/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_106268.pdf
4. רחל גרשוני, "הסכמת הנפגע לסחר בבני אדם והחזקה בתנאי עבדות" - חומר רקע לסדנא עבור פרקליטים, יולי 2016

אוכלוסיות בין פיוס - X- XI

1. Omar Shahabudin McDoom, "Rwanda's Exit Pathway from Violence: A Strategic Assessment", a *World Development Report* 2011
2. Brandon Hamber, "Rights and Reasons: Challenges for Truth Recovery in South Africa and Northern Ireland", 26 *Fordham International Law Journal* 1074 (2002)

3. דניאל בר – טל, "התשתית הפסיכולוגית של סכסוכים בלתי נשלטים: המשגה" בספר לחיות עם הסכסוך: ניתוח פסיכולוגי – חברתי של החברה היהודית בישראל קריאה נוספת:

1. תמר שק, "ארבע שנים ברואנדה", הוצאת רסלינג (2018)
2. Pumla Gobodo – Madikizela, "A Human Being Died That Night", Houghton Mifflin (2003)
3. Brandon Hamber, "Forgiveness and Reconciliation: Paradise Lost or Pragmatism", *Journal of Peace Psychology* 13(1) p. 115 (2007)

מנהיגות IX.

חובה: לבחור אחד ממקורות אלה:

1. Nelson Mandela, *Long Walk to Freedom*, Abacus (London, 1995).
2. Mahatma Gandhi, *The Story of My Experiments with Truth*, at http://wikilivres.ca/wiki/An_Autobiography_or_The_Story_of_my_Experiments_with_Truth
3. Martin Luther King, *I Have a Dream*, ed. James M. Washington, Harper (San Francisco, 1992).
4. *Leadership*, by Rudolph Guliani
תורגם לעברית: מנהיגות מאת רודולף גוליאני (הוצאת מטר/משרד הבטחון, 2005)
5. Catherine Mackinnon, "Butterfly Politics" (Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass., 2017), and in particular, chapter 3 – Law's Power; chapter 6 – Intervening for Sex Equality; chapter 7, Introduction, Symposium on Sexual Harassment".

מנהיגות XII - XIV

על הסטודנטים לבחור בספר או סרט על מנהיג ולמשל:

1. Nelson Mandela, *Long Walk to Freedom*, Abacus (London, 1995).
2. נלסון מנדלה - אני נלסון מנדלה, שיחות עם עצמי - אחוזת בית, 2011
3. Mahatma Gandhi, *The Story of My Experiments with Truth*, at http://wikilivres.ca/wiki/An_Autobiography_or_The_Story_of_my_Experiments_with_Truth
4. Martin Luther King, *I Have a Dream*, ed. James M. Washington, Harper (San Francisco, 1992).
5. *Leadership*, by Rudolph Guliani
תורגם לעברית: מנהיגות מאת רודולף גוליאני (הוצאת מטר/משרד הבטחון, 2005)
6. Catherine Mackinnon, "Butterfly Politics" (Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass., 2017), and in particular, chapter 3 – Law's Power; chapter 6 – Intervening for Sex Equality; chapter 7, Introduction, Symposium on Sexual Harassment".
7. Sophocles, "Antigone".
8. שרנסקי, "לא אירא רע", ידיעות אחרונות (1989)
9. מנחם בגין, "בלילות לבנים", דביר (1957)

10. "אני, נלסון מנדלה/ שיחות עם עצמי" הוצאת אחוזת בית

לחילופין, ניתן לראות סרט על מנהיג ולדוגמא:

הסרט "גנדהי"

הסרט "Freedom to Walk Long The" על נלסון מנדלה

הסרט "Invictus" על פרשייה אחת בחייו של נלסון מנדלה.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 0 %

השתתפות 15 %

הגשת עבודה 80 %

הגשת תרגילים 5 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: